

ดุลยภาพดุลยพินิจ

ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์

สถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ถึงเงินจะผกาดแค่ไหน

ไทยก็ต้องอยู่ให้ได้

บทความของ ดร. มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด เรื่อง เมื่อเงินผกาดไทยจะอยู่ได้อย่างไร โคมิตชน คอลัมน์ดุลยภาพดุลยพินิจ เมื่อวันพุธที่แล้ว พูดถึงคุณภาพของเงินในการบุกตลาดส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของโลกเป็นอาณาภาพประเภทพลิกฟ้าพลิกแผ่นดินอย่างไม่เคยมีประเทศกำลังพัฒนาที่ยากจนทำได้มาก่อน

อาจารย์มิ่งสรรพ์กำลังเตือนถึงหายนะของ China Effects ที่จะมิต่อประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่นๆ หรือโลก พร้อมทั้งจุดประเด็นทางออกในเชิงกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้ประเทศไทยอยู่ได้

ในบทความสั้นๆ นี้ ผู้เขียนต้องการจะชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ของเงินหรือแม้กระทั่งอินเดียในมาายภาคหนึ่งที่ผ่านมาและในอนาคตย่อมเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยง ทุกอย่างเมื่อมีได้ก็ต้องมีเสีย และส่วนที่เป็นความเสี่ยงนั้นน่าจะเป็นวาระแห่งชาติของทุกคน โดยเฉพาะผู้กำหนดนโยบาย

และถ้าระเบียบการค้าโลกและการลงทุนชอบด้วยเหตุผลเกือกลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวเมื่อทุกฝ่ายมีการปรับตัวจะไม่เป็น Zero Sum Game

ความเสี่ยงหรือ Threat จากจีนสำหรับประเทศไทยและเลือทุกตัวในเอเชีย อาจเปรียบเทียบกับได้จากประสบการณ์ของโลกเมื่อญี่ปุ่นผงาดขึ้นยี่สิบกว่าปีก่อนหน้า โลกโดยเฉพาะสหรัฐฯเคยหวาดกลัวภัยเหลืองหรือยิวแห่งบูรพาทิศ รวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่เข้าไปครองส่วนแบ่งตลาดในสหรัฐฯและยุโรป จนคนงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ เหล็ก ขลย ต้องสูญเสีย ด้กงานไปเป็นล้าน ๆ คน

แต่อีกด้านหนึ่ง การจ้างงานกลับเพิ่มขึ้นมาตลอดในอเมริกาในแต่ละปีในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่สินค้าจากญี่ปุ่นและประเทศโลกที่สามเข้าสหรัฐฯมาก เศรษฐกิจเจริญเติบโต Productivity สูงขึ้น คนอเมริกันมีทางเลือกในสินค้าที่ตีขึ้น มีอุตสาหกรรมใหม่ๆ โดยเฉพาะทางด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศเข้ามาชดเชยอุตสาหกรรมเก่า แม้จะมีสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯกับญี่ปุ่นหรือสหรัฐฯและประเทศอื่นๆ เรื่อยมา บทเรียนที่ได้จากความรู้เรื่องการผงาดของญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ที่มีต่อโลกและสหรัฐฯ

มองย้อนกลับไปที่คือการค้าเป็น Positive Sum Game ทำให้เศรษฐกิจโลกมีการแข่งขันมีประสิทธิภาพเติบโตความรู้เทคโนโลยีแผ่กระจาย ผู้บริโภคมีทางเลือก

การผงาดของจีนนั้นจะเป็นข้อยกเว้นได้หรือไม่ ผู้เขียนคิดว่าในระยะยาวคงไม่ แม้ว่าจีนเจริญและมีขีดความสามารถสูงขึ้น จะเพิ่มความเสี่ยงให้กับประเทศคู่แข่งในเอเชียก็ตาม แม้ประเทศคู่แข่งในเอเชียจะมีส่วนที่สูญเสียแต่ก็จะมีส่วนที่ได้มาชดเชย

ความได้เปรียบของจีนในอดีตที่มีต่อประเทศอื่นจะค่อยๆ

หมดไปและลดลงในที่สุด แม้อาจจะเป็นกระบวนการที่กินเวลา ยาวกว่าปกติ อันเนื่องมาจากขนาดของประชากรและระดับรายได้ที่ยังต่ำ เช่น ความได้เปรียบจากการกวดมาตรฐานชีวิตของแรงงาน โดยการจ่ายค่าจ้างซึ่งต่ำอยู่แล้วแต่ต่ำกว่า Productivity ซึ่งยิ่งทำให้ต้นทุนการส่งออกต่ำ หรือ Productivity ที่เพิ่มขึ้นในอดีตอันเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรซึ่งสูงกว่าร้อยละ 80 สู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการ หรือการเกดค่าเงินหยวนให้มีค่าถูกเกินไป เพื่อการส่งออกหรือการใช้ Industrial Policy ก่อนที่จีนจะเป็นสมาชิก WTO ในระยะยาว เมื่อรายได้ต่อหัวของจีนสูงขึ้นและเริ่มโลกวดประเทศที่เจริญมาก่อนหน้า ค่าแรงที่สูงขึ้น Productivity ที่อาจลดลง ถ้าไม่พัฒนาขีดความรู้และเทคโนโลยี

เมื่อถึงเวลานั้น ความรู้หรือเทคโนโลยี คุณภาพของทุนของมนุษย์และสมรรถนะในด้านการทำนวัตกรรมเท่านั้นที่จะเป็นความได้เปรียบที่แท้จริง

ในช่วงต้นของการพัฒนาและการเจริญเติบโตที่สูงของจีนนั้น จีนใช้กลยุทธ์ไม่ได้ต่างไปจากประเทศเอเชียที่เจริญมาก่อนหน้านั้นคือ ให้แรงจูงใจและกลไกตลาดได้ทำงานได้ ใช้การร่งทุนจากต่างประเทศเป็นพาหะในการเรียนรู้ถ่ายทอดเทคโนโลยี การเป็นประเทศใหญ่ในด้านประชากรและมีขนาด GDP ปรวมภาคเข้าดับหกของโลก ทำให้สัดส่วนการค้าต่อ GDP ไม่สูง แต่โดยมูลค่าดูมที่มาก โดยเฉพาะเมื่อการส่งออกของจีนทะยานขึ้นจากประมาณร้อยละ 1 เป็นถึงร้อยละ 5 ของโลก (เทียบกับของไทยซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 1 และไม่เปลี่ยน)

ดูจากค่าแรงที่ยังต่ำกว่าประเทศคู่แข่งมากและขนาดของตลาดซึ่งก่อให้เกิด Economies of scale มที่มากก็น่ากลัวอยู่แล้ว แต่ที่ดูน่ากลัวกว่านั้นก็คือ เมื่อคิดเป็นต่อหัวประชากร จีนก็

ยังมีมูลค่าการส่งออกส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมต่อคนที่ต่ำเหมือนยังมีศักยภาพอีกมากคือมีมูลค่าประมาณ 185 เหรียญในปี ค.ศ. 2000 ต่ำกว่าของไทยเกือบสี่เท่า (944 เหรียญ) หรือมาเลเซีย (4,100 เหรียญ) สิงคโปร์ (20,000 เหรียญ) เกาหลี (3,600 เหรียญ) ไต้หวัน (6,500 เหรียญ)

ตัวเลขการเติบโตและขนาดการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของจีน ให้ภาพที่น่ากลัวสำหรับคู่แข่งซึ่งรวมทั้งไทย โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้แรงงานไม่มีฝีมือสูงหรือสินค้าเทคโนโลยีต่ำ ซึ่งจีนยังมีบทบาทค่อนข้างมาก เกือบครึ่งหนึ่งของส่งออก เป็นเพราะการลงทุนจากต่างประเทศผ่านบริษัทข้ามชาติ

แต่เงินส่งออกมากก็ตึงนำเข้ามากเช่นกัน โดยเก็บภาษีนำเข้าที่ต่ำหรือไม่เสียภาษีเพื่อการส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษในการเข้าร่วมกระบวนการค้า การลงทุนกับโลกที่ผ่านมา จีนเข้าร่วมในกระบวนการผลิต แบ่งความเชี่ยวชาญในระดับเวตติ้ง

ในทางโครงสร้าง จีนขาดดุลนำเข้าสินค้าทุน สินค้าขั้นกลาง อุปกรณ์อะไหล่หรือชิ้นต้นน้ำ ซึ่งนำเข้าจากประเทศในเอเชียมาก นำมาประกอบเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือชิ้นปลายน้ำ โดยเฉพาะสินค้าบริโภคเครื่องจักรไฟฟ้า ที่ผ่านมาจีนจึงเป็นโรงงานประกอบของโลกใช้เทคโนโลยีไม่สูง มี R & D ต่ำ อาศัยค่าแรงต่ำ ตลาดส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมของจีนที่โตเร็วและจีนมีดุลการค้าเกินดุลคือ อเมริกา ญี่ปุ่นและยุโรป ประเทศกลุ่มเลื้อยทั้งเก่าและใหม่ซึ่งรวมทั้งไทยด้วยได้ค่อยๆ เสียส่วนแบ่งตลาดให้กับจีนในสินค้าที่ใช้แรงงานมาก ที่ตัวเองเสียเปรียบเพราะค่าจ้างแรงงานสูงกว่า

ประเทศไทยได้ปรับตัว เห็นได้จากโครงสร้างสินค้าส่งออกอุตสาหกรรมมีสัดส่วนที่เป็นสินค้าเทคโนโลยีที่ลดลงไปมาก (การปรับตัวของประเทศเหล่านี้มีการย้ายฐานการผลิตไปตั้งในจีน) และสินค้าเทคโนโลยีขั้นกลางและขั้นสูงเพิ่มขึ้นมาแทนที่ อย่างไรก็ตาม สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งจัดอยู่ในหมวดไฮเทคอาจไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสูงจริงๆ ถ้าเป็นเพียงนำมาประกอบ

การผดาดขึ้นในการส่งออกของจีนที่มาพร้อมกับการขยายตัวของผู้นำเข้าของจีน โดยเฉพาะชิ้นส่วนอะไหล่จากกลุ่มประเทศเอเชียในเอเชียรวมทั้งญี่ปุ่น บ่งบอกถึงลักษณะพิเศษของการค้า การลงทุนในภูมิภาคนี้และบทบาทของจีน

จีนวางตำแหน่งเหมือนเป็นขานซาสถานี่ส่งออก นำเข้าสินค้าทุน ชิ้นส่วนประกอบและผลิตสินค้าสำเร็จรูปเพื่อส่งออก การขยายตัวของจีนจึงมีส่วนที่เป็น Trade complementarity กับภูมิภาคในเอเชีย จีนเริ่มเป็นตลาดของประเทศในเอเชียสูงกว่า ญี่ปุ่น การค้าภายในภูมิภาคเอเชียหรือ Intra Regional Trade ในสิบปีที่ผ่านมาโตถึงประมาณร้อยละ 8 สูงกว่าที่อื่นๆ และของโลก

และยังมีศักยภาพที่สูงมากเมื่อเทียบกับ EU หรือ NAFTA การเติบโตของการค้าของจีน โดยเฉพาะในสินค้าขั้นกลางกระจุกตัวค่อนข้างสูงในเอเชีย บ่งชี้ถึงกระบวนการรวมกันผลิตในภูมิภาคนี้

ในบริบทของโลกาภิวัตน์ การผดาดขึ้นในการค้าของจีนในระดับโลก บ่งบอกถึงการจัดรูปแบบการผลิตในระดับโลกและในระดับภูมิภาคที่กระบวนการผลิตมีการแบ่งแยกแตกแยกย่อย (Fragmentation) แบ่งความเชี่ยวชาญกันในระดับลึกของการผลิตในแนวตั้ง โดยที่ผู้ผลิตหรือบริษัทซึ่งตั้งอยู่ในประเทศต่างๆ มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าตามขั้นตอนต่างๆ ของห่วงโซ่หรือ Value Added Chain ประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างขีดความสามารถของเราในเครือข่ายของกระบวนการผลิตระดับภูมิภาคนี้

ที่ผ่านมาการผดาดของจีนทางการค้าและความเจริญเติบโตของจีนจึงส่งผลเป็น Positive Sum Game จะเห็นได้จากพัฒนาการของโลกว่า ถ้าโลกเปิดมีการค้าขายกัน ประเทศต้องมีความเด่นมีอะไรให้ซื้อขายกันได้เสมอ และถ้ายิ่งรวมก็ซื้อขายกันได้มากขึ้น

แม้กระทั่งในสินค้าประเภทเดียวกันหรือที่เรียกว่า Intra industry trade

Threat ของจีนในส่วนแบ่งตลาดของไทยในระยะยาวในสินค้าอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีระดับกลางและสูงนั้นมีแน่ และถ้าดูจากขีดความสามารถทางด้านนวัตกรรมและประสิทธิภาพการผลิต ในขณะนี้ไทยคงเป็นรองและมีปัญหาเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศเสือเก้าทั้งหลายในการเคลื่อนและปรับตัวจาก Factor Driven Economy และ Efficiency Driven Economy สู่การเป็น Innovation Driven Economy ในช่วงของการปรับตัวในอนาคต เป็นไปได้ว่าความเสี่ยงจากจีนอาจทำให้การส่งออกและการเติบโตของไทยลดลง ถ้าเราไม่เอาโอกาสที่เปิดใหม่จากจีนมาชดเชย ซึ่งในระยะยาวโอกาสจะมีมากเมื่อการเงินมีฐานะดีขึ้น เช่น ส่งออกสินค้าใหม่และการไปลงทุนในประเทศจีน เรา น่าจะมองความเสี่ยงของจีนให้เป็นวิกฤต และมองมันเป็นความกดดันสำหรับไทยที่จะต้องปรับโครงสร้างใหญ่

ถ้าเราพร้อมจะปรับตัว พร้อมจะเปลี่ยน อย่างเร็วที่สุดฐานะเปรียบเทียบเราอาจจะเลวลง เมื่อเทียบกับคนอื่นหรือแม้กระทั่งเทียบกับจีนในอนาคต แต่เราก็ยังได้และดีขึ้นไม่เลวลง ควบคู่ที่เราใช้นโยบายที่ถูกต้องได้พิสูจน์มาแล้ว และเราไม่ถอนตัวจากโลกเพราะความโง่เขลาหรือความตื้อรั้นของผู้กำหนดนโยบาย

ยังใ้เราก็ต้องอยู่ได้และอยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งจะแข่งขันและร่วมมือกับโลก